

Asia: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

Uudenmaan liitto tukee teknologiapolitiikan päämäärää, jonka mukaisesti Suomi on vuonna 2030 maailman menestyksellisin ja tunnetuin teknologian kehittämisestä ja hyödyntämisestä ammentava maa. Tämä tavoite on linjassa Uudenmaan vision kanssa olla vuonna 2030 reilusti edellä. Tavoitteemme on olla paitsi Suomen talouden ja työllisyyden korkean koulutustason veturimaakunta, myös aktiivinen ja aloitteellinen edelläkävijä kansainvälisessä toimintaympäristössä sekä reilusti edellä vihreää ja digitaalista siirtymää tukevien teknologioiden ja palveluiden kehittäjänä sekä käyttöönottajana. Uusimaa myös vahvasti tukee kansallista tavoitetta nostaa TKI-menojen osuus 4 %:iin BKT:stä. Uudellamaalla TKI-panostusten on noustava vähintään 5 %:iin alueen BKT:stä, ellei jopa korkeammalle. Tavoite on vaativa, mutta mahdollinen ja investoinnit uusiin teknologioihin, erityisesti sellaisiin, jotka samalla vastaavat tavoitteeseemme olla hiilineutraali vuonna 2030, ovat tärkeä osa sitä.

Huolimatta kansallisista tavoitteista Suomi on viime vuosina jäänyt jälkeen TKI-investoinneissa vahvempiin EU-maihin verrattuna. Soveltavan tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoitusta on leikattu ja innovaatiopolitiikka yleisesti on ollut tempoilevaa ja lyhytjänteistä. Onnistuneitakin innovaatio-ohjelma on ajettu alas hallitusten vaihtuessa. Uudenmaan liitto haluaa korostaa, miten tärkeää ovat innovaatio- ja teknologiapolitiittinen pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus sekä hallituskausien yli jatkuva suunnitelmallisuus.

Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö teknologioiden kehittämisessä ja käyttöönotossa on välttämätöntä, samoin yhteistyö EU-tasolla sekä globaalisti. Periaatepäätöksessä tuodaan hyvin esiin kansainvälisen yhteistyön merkitys esim. osaajien ja investointien houkuttelun sekä uusien markkinoiden syntymisen kannalta. Tämä on erityisen tärkeää kansainvälisesti verkottuneelle Uudellemaalle. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä ei kuitenkaan mainita pohjoismaista yhteistyötä, jossa on paljon potentiaalia mm. yhteisen arvopohjan vuoksi.

Tutkimustoiminnan kansallisen tason jatkuva nostaminen on tärkeää, mutta teknologisten ekosysteemiemme on kyettävä lisäksi hyvin laajaan uusimman tiedon vastaanottamiseen. Uusimman tiedon saanti ja omaksuminen vaatii laajaa kansainvälistä yhteistyökykyä ja nykyistä

laajempaa kansainvälisesti suuntautuneiden asiantuntijoiden ja tukijoiden määrää. Yhteistyön edellyttämää luottamusta voidaan edistää mm. korkean osaamistason kansainvälisellä tutkimuksen ja teknologiakehittämisen yhteistyöllä.

Teknologiapolitiikan periaatepäätöksessä ei anneta juurikaan roolia aluetason toimenpiteille. Kuitenkin aluetason yhteistyön merkitys teknologisessa kehityksessä ja erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi on merkittävä. Alueelliset innovaatio- ja teknologiapolitiikan keinot, kuten alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat, voivat parhaassa tapauksessa tukea kansainvälisesti merkittävien ekosysteemien ja kehittämisympäristöjen kehittymistä. Tällaisia merkittäviä keskittymiä ovat esimerkiksi Suomen korkeatasoisten korkeakoulujen ympärille kehittyneet TKI-keskittymät. Myös yliopistolliset keskussairaalat ja niiden ympärillä toimivat ekosysteemit ovat merkittäviä innovaatiokeskittymiä. HUSin ja laajemmin hyvinvointialueiden tutkimusresurssit on turvattava.

Valtion ja aluetason toimijoiden yhteistyötä innovatiopolitiikassa tulee lisätä kautta linjan ja toisaalta aluekehittämisen yhteys teknologioiden kehittämiselle tulisi valtion tasolla tunnustaa paremmin. Alueiden TKI-keskittymien välisen yhteistyöhön tukeminen on kannattava investointi. Yhteistyön kautta alueet ovat huomattavasti vahvempia osallistumaan kansainväliseen yhteistyöhön.

EU-tason sääntelyn valmisteluun osallistuminen on ensiarvoisen tärkeää useilla uutta teknologiaa hyödyntävillä teollisuuden aloilla sekä jatkossa yhä enemmän myös tekoälypohjaisten digitaalisten palveluiden ja alustojen osalta. Sääntelyyn on yleensä hyvä perusteita mutta vastapainoksi on nykyistä paremmin huolehdittava erityisesti PK-sektorin ja aloittavien korkean teknologian yritysten voimavaroista vastata sääntelyn vaatimuksiin.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Tavoitteen toteutuminen edellyttää merkittävää ja nopeaa TKI-panostusten nostoa 2020-luvulla. Uusimaa tukee vahvasti kansallista 4 prosentin TKI-tavoitetta, joka meille tarkoittaa vähintään 5 prosentin TKI-intensiteettiä. 4 prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää noin 6 prosentin vuosittaista TKI-menojen lisäystä. Uudellamaalla 6 prosentin kasvu-ura tarkoittaa noin 280 miljoonan euron TKI-menojen lisäystä joka vuosi. Tällaisen kasvun aikaansaaminen edellyttää huomattavia lisäpanostuksia sekä julkisen että erityisesti yksityisen sektorin osalta, ja panostusten koordinoitua. Paikallisen, alueellisen ja kansallisen yhteistyön merkitystä sekä pitkäjänteisyyttä ei voi liikaa korostaa. Nykytilanne on TKI-toimissa sirpaloitunutta ja siiloutunutta.

Kilpaillun kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisen merkitys Uudellamaalla on korostunut. Uudenmaan liitto haluaa edelleen panostaa toimijoiden tukemiseen lisäsaannon varmistamiseksi. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä TKI-toimijoiden välillä.

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Ulkomaiset TKI-pohjaiset ja teknologian kehittämiseen tähtäävät investoinnit Suomeen ja Uudellemaalle ovat yrityksistä huolimatta jääneet suhteellisen vähäisiksi. Samalla korkea teknologiaa kehittäneitä lupaavimpia yrityksiä siirtyy ulkomaiseen omistukseen. Mm. Helsinki Partners on pitkään tehnyt FDI-tasojen nostoon tähtäävää työtä. Tähän työhön tarvitaan huomattavasti lisää voimavaroja. Kysymys ei ole pelkästään markkinoinnin onnistumisesta vaan rakenteellisista työ- ja elinkeinopoliittisista muutoksista.

Niin kansallisten kuin kansainvälisten yritysten ja investoijien mukaan saaminen edellyttää johdonmukaisia ja mittavia panostuksia sekä selkeitä painopistevalintoja TKI-politiikassa. Uudellamaalla haluamme rakentaa näihin vahvuuksiin perustuvia kärkiä pitkäjänteisellä yhteistyöllä sekä kotimaisilla ja kansainvälisillä investoinneilla

Periaatepäätös kiinnittää ansiokkaasti huomioita koulutuksen haasteisiin. Uudenmaan liitto huomauttaa, että Uusimaa kärsii jatkuvasti osaajapulasta ja erilaisten selvitysten mukaan ne jo jarruttavat investointeja. Teknologia-alan kansainvälisten osaajien liikkuvuudella on entistä suurempi merkitys Suomen hyvinvoinnille ja kilpailukyvyllä. Uusimaa on ratkaiseva kansallinen toimija kansainvälisessä osaajakilpailussa. Kansainvälisten osaajien houkuttelu, asettautuminen, integroituminen ja osaamisen hyödyntäminen edellyttää pitkäjänteistä resursointia, elinkeino- ja työpoliittisia rakenneuudistuksia sekä monitoimijayhteistyötä. Teemme mielellämme tiivistä yhteistyötä tilanteen parantamiseksi.

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Tämän tavoitteen osalta on jo osin edistytty. Digitaalisten palveluiden kehittämisen lähtökohdat ovat hyviä. Laaja hyvinvointi yhteiskunnassa edellyttää myös muita kuin digitaalisen teknologian toimenpiteitä. Palveluiden saatavuudessa ja saavutettavuudessa on kiinnitettävä huomiota vanhentuvan väestön sekä kasvavan vieraskielisen väestön tarpeisiin. Vieraskielisen väestön hyvinvoinnin näkökulmasta esimerkiksi digitaalisten palveluiden kielellinen saavutettavuus on merkittävä edellytys palveluun osallistumiselle.

Laajakaistayhteydet ovat aivan keskeisessä roolissa digitaalisten palveluiden ja yritysten digiratkaisujen käyttöönoton mahdollistamisessa. Uudellamaalla on edelleen puutteita nopeiden laajakaistayhteyksien osalta.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Innovaatio- ja teknologiapolitiikan täytyy vastata YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä globaaleihin megatrendeihin liittyviin suuriin haasteisiin. Maailmanlaajuiseen digivihreään siirtymään sekä terveyden ja hyvinvoinnin uusiin ratkaisuihin kanavoituu globaalisti satojen miljardien julkisia ja yksityisiä investointeja. EU:ssa on tehty selkeitä painopistevalintoja, jotka

ohjaavat politiikkaa, lainsäädäntöä ja rahavirtoja. Investoinnit Pohjois-Ruotsin vety- ja akkuteknologian arvoketjuihin näyttävät esimerkkiä kunnianhimoisista kansallisista valinnoista.

Soveltavan ja ratkaisuhakuisen tutkimustyön ohella on turvattava riittävä ja laaja perustutkimuksen rahoitus, myös perinteisillä teknologia-aloilla. Monet nousevista syvän teknologian aloista pohjaavat nykyisen menestyksensä vuosikymmenien aikana tehtyyn perustutkimukseen.

Teknologinen edelläkävijyys ja rohkeus edellyttävät myös panostuksia uuden teknologian soveltamisen ja käyttöönoton etiikkaan, kansalaisten tutkitun tiedon arvostukseen ja esimerkiksi tietosuojakysymyksiin.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

Teknologiapolitiittisten toimenpiteiden ja ohjelmien seuranta ja arviointi on tärkeää. Periaatepäätöksessä ehdotettu seurantamalli on erinomaisen selkeä, mutta seurannan haasteena on linkitys konkreettiseen toteutukseen. Lisäksi vain julkiset, ministeriöissä käynnistettävät toimenpiteet eivät riitä tavoitteiden saavuttamiseen. On tärkeää seurata ja mahdollisuuksien mukaan koordinoita TKI-toimenpiteitä laajemmin alueilla, kaupungeissa, kunnissa ja yrityksissä.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

Teknologiapolitiikan onnistumisen avainedellytyksiä on ajantasainen kansallinen tutkimusinfrastruktuuri sekä sen vaatiman osaamisen ylläpito ja pääsy kansainvälisesti toteutettuihin suuren mittaluokan infrastruktuureihin. Uusimaa kilpailee kovassa kansainvälisessä toimintaympäristössä myös tutkimuksen ja tuotekehityksen osalta. Aktiiviset toimijamme hakevat resursseja kovan kilpailun kautta ilman merkittäviä kansallisia kannusteita. Esimerkiksi kansainvälisissä arvioinneissa todennettuun laatuun perustuva vastinrahoitus tulisi nostaa pohjoismaiselle tasolle. Omarahoitusosuuksista säästäminen jättää erinomaisia tutkimushankkeita toteutumatta.

Kansallisen teknologiapolitiikan tulee myös varmistaa edellytykset asiantuntijoidemme pitkäjänteiselle ja aktiiviselle osallistumiselle EU-tason standardien ja sääntelyn valmistelutyöhön. Teknologiapolitiikassa tulisi lisäksi huomioida tarve vahvistaa immateriaalioikeuksiin liittyvää osaamistamme.

Salmi Petra
Uudenmaan liitto - Maakuntajohtaja Ossi Savolainen/Eu asiantuntija Venla
Virkamäki